UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

16 päivänä kesäkuuta 2011 *

Asiassa T-211/08,

Putters International NV, kotipaikka Cargovil (Belgia), edustajanaan asianajaja K. Platteau,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään A. Bouquet ja F. Ronkes Agerbeek,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 11.3.2008 tehdyn komission päätöksen K(2008) 926 lopullinen (asia COMP/38.543 – Kansainväliset muuttopalvelut) osittaista kumoamista sekä toissijaisesti sille määrätyn sakon kumoamista tai alentamista,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: S. Papasavvas, joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit N. Wahl ja A. Dittrich (esittelevä tuomari),

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.5.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat

1. *Riidan kohde*

[EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 11.3.2008 tehdyssä komission päätöksessä K(2008) 926 lopullinen (asia COMP/38.543 – Kansainväliset muuttopalvelut) (jäljempänä päätös), josta on julkaistu 11.8.2009 tiivistelmä Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL C 188, s. 16), todetaan, että kantaja Putters International NV on osallistunut Belgiassa kansainvälisten muuttopalvelujen markkinoilla muodostettuun kartelliin, joka koskee hintojen suoraa ja välillistä vahvistamista, markkinoiden jakamista ja tarjousten jättämismenettelyn manipulointia.

Euroopan komissio toteaa kartellin toimineen lähes 19 vuoden ajan (lokakuusta 1984 syyskuuhun 2003). Sen jäsenet olivat vahvistaneet hintoja, antaneet fiktiivisiä hinta-arvioita (ns. peitetarjouksia) asiakkaille ja maksaneet toisilleen korvauksia hylätyistä tarjouksista korvausjärjestelmän avulla (jäljempänä provisiot).

2. *Kantaja*

2 Putters International (jäljempänä Putters tai kantaja) on toiminut osakeyhtiömuodossa 9.1.1997 lähtien. Puttersin konsolidoitu kokonaisliikevaihto oli 31.12.2006 päättyneenä tilikautena 3 950 907 euroa.

3. *Hallinnollinen menettely*

3 Päätöksen mukaan komissio aloitti menettelyn omasta aloitteestaan, sillä sen käytettävissä olleiden tietojen mukaan tietyt kansainvälisten muuttopalvelujen alalla toimivat belgialaiset yhtiöt osallistuivat sopimuksiin, jotka saattoivat kuulua EY 81 artiklassa tarkoitetun kiellon piiriin.

4 Siten Allied Arthur Pierre NV:n, Interdean NV:n, Transworld International NV:n ja Ziegler SA:n tiloissa tehtiin syyskuussa 2003 tarkastuksia 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdan nojalla. Näiden tarkastusten seurauksena Allied Arthur Pierre teki hakemuksen sakkoimmuniteetin saamiseksi tai sakon lieventämiseksi sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä

vuoden 2002 yhteistyötiedonanto) perusteella. Allied Arthur Pierre myönsi osallistuneensa provisio- ja peitetarjoussopimuksiin, luetteli mukana olleet kilpailijat, muun muassa komission virkamiehille aikaisemmin tuntemattoman kilpailijan, ja toimitti suullisia lausumiaan tukevia asiakirjoja.

[EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 18 artiklan mukaisesti kilpailunvastaisissa sopimuksissa mukana oleville yrityksille, kilpailijoille sekä ammatilliselle järjestölle osoitettiin useita kirjallisia tietojensaantipyyntöjä. Väitetiedoksianto hyväksyttiin ja annettiin tiedoksi 18.10.2006 useille yhtiöille. Kaikki, joille se oli osoitettu, vastasivat siihen. Heidän edustajansa Amertranseuro International Holdings Ltd:n, Stichting Administratiekantoor Portieljen, Team Relocations Ltd:n ja Trans Euro Ltd:n edustajia lukuun ottamatta vetosivat oikeuteensa saada tutustua komission asiakirja-aineistoon sisältyviin asiakirjoihin, joihin oli mahdollisuus tutustua ainoastaan komission tiloissa. Heille annettiin oikeus tutustua näihin asiakirjoihin 6.11. ja 29.11.2006 välisenä aikana. Kuulemistilaisuus pidettiin 22.3.2007.

6 Komissio teki 11.3.2008 päätöksen.

4. *Riidanalainen päätös*

7 Komissio väittää, että päätöksen adressaatit, joihin kantaja kuuluu, ovat osallistuneet kansainvälisten muuttopalvelujen alan kartelliin Belgiassa tai niiden katsotaan olevan siitä vastuussa. Kartellin osallistujat ovat komission mukaan vahvistaneet hintoja, jakaneet asiakkaita ja manipuloineet antamiaan tarjouksia ainakin vuosina 1984–2003. Tästä syystä ne ovat syyllistyneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun EY 81 artiklan rikkomiseen.

8 Komission mukaan nämä palvelut kattavat sekä luonnollisten henkilöiden, jotka ovat yksityishenkilöitä taikka yritysten tai julkisten laitosten työntekijöitä, tavaroiden muutot että yritysten tai julkisten laitosten tavaroiden muutot. Näissä muutoissa Belgia on lähtö- tai kohdepaikkana. Kun otetaan lisäksi huomioon, että kaikki kyseiset kansainvälisiä muuttopalveluja tarjoavat yritykset ovat sijoittautuneet Belgiaan ja että kartelli toimii Belgiassa, komissio katsoo Belgian olleen kartellin maantieteellisenä keskuksena.

9 Kartellin osallistujien yhteenlaskettu liikevaihto kansainvälisistä muuttopalveluista Belgiassa oli komission arvion mukaan 41 miljoonaa euroa vuonna 2002. Koska se arvioi alan liikevaihdon suuruudeksi noin 83 miljoonaa euroa, kartellissa mukana olleiden yritysten yhteenlasketuksi markkinaosuudeksi vahvistettiin noin 50 prosenttia.

10 Komissio toteaa, että kartellin tarkoituksena oli erityisesti vahvistaa ja pitää voimassa korkeita hintoja ja jakaa markkinat samanaikaisesti tai peräkkäin usein eri tavoin: hintasopimuksin, sopimuksin markkinoiden jakamisesta turvautumalla fiktiivisten hinta-arvioiden (peitetarjousten) järjestelmään ja sopimuksin korvausjärjestelmästä tarjousten hylkäämisen tai tarjouksista pidättäytymisen tapauksissa (provisiot).

11 Komissio katsoo, että vuoden 1984 ja 1990-luvun alun välillä kartelli toimi erityisesti hintojen vahvistamista koskevien kirjallisten sopimusten perusteella. Samanaikaisesti otettiin käyttöön provisiot ja peitetarjoukset. Provisiot piilotettiin lopulliseen hintaan, joka tuli kuluttajan maksettavaksi ilman, että tämä olisi saanut vastaavaa suoritusta. Kyseessä oli rahasumma, joka kansainvälistä muuttoa koskevan sopimuksen saaneen muuttoyhtiön oli maksettava kilpailijoille, jotka eivät olleet saaneet sopimusta, riippumatta siitä, olivatko nämä kilpailijat myös esittäneet tarjouksen vai pidättyneet tarjouksen tekemisestä. Kyseessä oli siis eräänlainen korvaus niille muuttoyhtiöille, jotka eivät olleet saaneet sopimusta. Kartellin jäsenet laskuttivat toisiltaan provisiot hylätyistä tarjouksista tai tarjouksista, joiden tekemisestä ne olivat

pidättyneet, vetoamalla fiktiivisiin palveluihin, ja näiden provisioiden summa laskutettiin asiakkailta. Komissio väittää, että tätä käytäntöä on pidettävä Belgian kansainvälisten muuttopalvelujen välillisenä hintojen vahvistamisena.

12 Kartellin jäsenet tekivät lisäksi yhteistyötä esittääkseen peitetarjouksia, jotka saivat asiakkaat eli muuton maksavat työnantajat virheellisesti uskomaan, että he voivat tehdä valintansa kilpailuun perustuvien kriteerien mukaisesti. Peitetarjous on keinotekoinen tarjous, jonka asiakas tai muuttava henkilö saa muuttoyhtiöltä, jolla ei ole aikomusta suorittaa muuttoa. Peitetarjouksen toimittamisella muuttoyhtiö, joka haluaa saada sopimuksen (jäljempänä saajayhtiö), toimii siten, että laitos tai yritys saa useita tarjouksia joko suoraan tai välillisesti sen henkilön välityksellä, joka aikoo muuttaa. Tässä tarkoituksessa saajayhtiö ilmoittaa kilpailijoilleen hinnan, vakuutettavan määrän ja varastointikulut, jotka niiden pitäisi tästä palvelusta laskuttaa. Tämä hinta, joka on korkeampi kuin saajayhtiön esittämä hinta, ilmoitetaan tämän jälkeen peitetarjouksissa. Komissio katsoo, että koska työnantaja valitsee yleensä alhaisimman hinnan tarjoavan muuttoyhtiön, saman kansainvälisen muuton tarjouskilpailuun osallistuneet yhtiöt tiesivät lähtökohtaisesti etukäteen, mikä niistä voisi saada tämän muuttosopimuksen.

13 Lisäksi komissio tuo esille, että saajayhtiön pyytämä hinta saattoi olla korkeampi kuin se muutoin olisi ollut, koska muut saman muuton tarjouskilpailuun osallistuneet yhtiöt antoivat peitetarjouksia, joissa oli saajayhtiön ilmoittama hinta. Esimerkkinä komissio mainitsee päätöksen 233 perustelukappaleessa 11.7.1997 päivätyn Allied Arthur Pierren sisäisen sähköpostin, jossa todetaan seuraavaa: ”asiakas on pyytänyt kahta [peitetarjousta], joten voimme pyytää korkeaa hintaa.” Näin ollen komissio väittää, että peitetarjousten esittäminen asiakkaille merkitsi tarjousten jättämismenettelyn manipulointia siten, että kaikissa tarjouksissa mainitut hinnat olivat tarkoituksella

saajayhtiön hintaa korkeammat ja joka tapauksessa korkeammat kuin ne olisivat olleet kilpailutilanteessa.

14 Komissio väittää, että näistä järjestelyistä oli sovittu vuoteen 2003 asti. Sen mukaan näiden monimutkaisten toimien yhteisenä tarkoituksena oli hintojen vahvistaminen, markkinoiden jakaminen ja siten kilpailun vääristäminen.

15 Johtopäätöksenään komissio antoi päätöksen päätösosan, jonka 1 artikla kuuluu seuraavasti:

”Seuraavat yritykset ovat rikkoneet [EY] 81 artiklan 1 kohtaa vahvistamalla kansainvälisten muuttojen hintoja Belgiassa suoraan ja välillisesti, jakamalla osan markkinoista ja manipuloimalla tarjousten jättämismenettelyä seuraavassa ilmoitettuina aikoina:

– –

f) [Putters]: 14. helmikuuta 1997–4. elokuuta 2003,

– –”

16 Tämän vuoksi komissio määräsi päätöksen 2 artiklan h alakohdassa kantajalle 395 000 euron sakon.

17 Sakon määrän laskemiseksi komissio sovelsi päätöksessä laskentamenetelmää, joka on esitetty sen asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta antamissa suuntaviivoissa (EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä vuoden 2006 suuntaviivat).

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

18 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 4.6.2008 toimittamallaan kannekirjelmällä.

19 Unionin yleinen tuomioistuin (kahdeksas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn. Asianosaisten suulliset lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 6.5.2010 pidetyssä istunnossa.

20 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa päätöksen 1 artiklan siltä osin kuin tässä säännöksessä kantajan todetaan rikkoneen EY 81 artiklan 1 kohtaa

– kumoaa päätöksen 2 artiklan siltä osin kuin siinä määrätään kantajalle sakko

– tarvittaessa alentaa sakon määrää tuntuvasti komission vahvistamaa määrää pienemmäksi

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

21 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

22 Kantaja esittää viisi kanneperustetta päätöksen kumoamiseksi ja sakon kumoamiseksi tai sen määrän alentamiseksi. Ensimmäinen kanneperuste koskee EY 81 artiklan soveltamista, kun taas muut kanneperusteet koskevat sakon määrän laskemista.

1. *Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee kantajan osallistumista monimutkaiseen ja vakiintuneeseen kartelliin*

Asianosaisten lausumat

23 Kantajan mukaan komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan sen osallistuneen monimutkaiseen ja vakiintuneeseen kartelliin, vaikka se on ainoastaan osallistunut satunnaisesti provisioita ja peitetarjouksia koskeviin menettelytapoihin.

24 Kantaja väittää ensinnäkin, että yhtäältä hintasopimusten ja toisaalta provisio- ja peitetarjoussopimusten tavoitteet olivat täysin erilaiset. Provisio- ja peitetarjoussopimuksilla ei pyritty vahvistamaan hintoja edes välillisesti. Toiseksi hintasopimusten osapuolet eivät olleet samoja kuin provisio- ja peitetarjoussopimusten osapuolet. Kolmanneksi kantaja väittää, että se ei ollut osallisena kokonaissuunnitelmaan. Vaikka pienellä joukolla yrityksiä oli monimutkainen kartelli, se ei kuulunut tähän ydinjoukkoon eikä tiennyt hintasopimuksista. Neljänneksi se korostaa, että sen tiettyihin menettelytapoihin osallistumisen ja rajallisen määrän toimijoita toteuttaman monimutkaisen kartellin olemassaolon välillä oli merkittävä laadullinen ero.

25 Vastauskirjelmässään kantaja täsmentää, että kartellin kahtena erillisenä tavoitteena oli yhtäältä korkeiden hintojen voimassa pitäminen kansainvälisten muuttopalvelujen tarjoamisesta Belgiassa ja toisaalta näitä palveluja koskevien markkinoiden jakaminen. Kantajan satunnainen osallistuminen peitetarjouksia ja provisioita koskeviin menettelytapoihin ei kuitenkaan voinut johtaa yleisen hintatason nousuun markkinoilla.

26 Komissio kiistää kantajan väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

27 Tällä kanneperusteellaan kantaja kiistää tiettyjen menettelytapojen kilpailunvastaisuuden ja väittää, ettei se ole osallistunut päätöksessä kuvattuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen. Näin ollen on heti alkuun tutkittava provisioiden ja peitetarjousten kilpailunvastaisuutta, sen jälkeen palautettava mieleen yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite ja lopuksi sovellettava näitä periaatteita kantajan tilanteeseen.

Provisioiden ja peitetarjousten kilpailunvastaisuus

28 Kantaja väittää, että provisio- ja peitetarjoussopimuksilla ei ollut tarkoitus – edes välillisesti – vahvistaa hintoja. Tätä väitettä ei voida hyväksyä. Provisioiden lukumäärä ja taso oli vahvistettu etukäteen, ennen kuin muuttoyhtiöt antoivat tarjouksensa asiakkaille. Provisiot ovat siis väistämättä nostaneet hintatasoa, sillä niistä aiheutuneet kustannukset vyörytettiin asiakkaille. Tarjousten osalta voidaan todeta, että ”fiktiivisessä” tarjouksessa ilmoitetun hinnan määritti tätä tarjousta pyytänyt yhtiö ja hyväksyi peitetarjouksen laatinut yhtiö, jolloin ensin mainittu saattoi vahvistaa hintansa korkeammaksi kuin vapaassa kilpailutilanteessa, lähelle yhteisesti sovittua ”fiktiivistä” hintaa. Päätöksen 233 perustelukappaleessa komissio osoitti tämän peitetarjouksia koskevan menettelytavan vaikutuksen hintoihin (ks. edellä 13 kohta).

29 Tarkasteltaessa väitteitä, joiden mukaan peitetarjoukset annettiin vasta asiakkaan tehtyä valintansa, on korostettava, että henkilö, joka on yhteydessä palvelun tarjoajaan, esimerkiksi komission virkamies, ei ole muuttoyhtiöiden todellinen asiakas. Yrityksen tai laitoksen, joka maksaa muuton, on valittava muuttoyhtiö. Yritykset ja julkiset laitokset edellyttävät useiden tarjousten antamista juuri voidakseen tehdä valinnan.

30 Väitteestä, jonka mukaan kantajan osallistuminen peitetarjouksia ja provisioita koskeviin menettelytapoihin ei ole voinut aiheuttaa yleisen hintatason nousua markkinoilla, on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tietyn sopimuksen konkreettisia vaikutuksia ei tarvitse ottaa huomioon sovellettaessa EY 81 artiklan 1 kohtaa, jos on selvää, kuten tässä tapauksessa, että sopimuksen tarkoituksena on estää kilpailu sisämarkkinoilla taikka rajoittaa tai vääristää sitä (yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok., s. 429, 496,

Kok. Ep. I, s. 275 ja asia T-143/89, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok., s. II-917, 30 kohta).

Yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite

31 Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-49/92 P, komissio vastaan Anic Partecipazioni, 8.7.1999 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-4125, 82 kohta), että olisi keinotekoista jakaa jatkuva käyttäytyminen, jolla oli yksi ainoa päämäärä, pitämällä sitä useina erillisinä kilpailusääntöjen rikkomisina, kun kyseessä oli sitä vastoin sekä sopimuksina että yhdenmukaistettuina menettelytapoina asteittain ilmennyt yhtenä kokonaisuutena pidettävä kilpailusääntöjen rikkominen.

32 Näissä olosuhteissa yritys, joka on osallistunut tällaiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen sille ominaisella käyttäytymisellään, joka kuuluu EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sellaisen sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan, jolla on kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus, käsitteeseen ja jonka tarkoituksena on myötävaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen toteutumiseen kokonaisuudessaan, on vastuussa myös muiden yritysten käyttäytymisestä saman rikkomisen osalta koko siltä ajalta, jolloin se osallistui kyseiseen rikkomiseen (edellä 31 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 83 kohta).

33 Tästä tuomiosta ilmenee, että voidakseen todistaa yrityksen osallistuneen tällaiseen yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen komission velvollisuutena on näyttää toteen, että yritys aikoi omalla toiminnallaan myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja että yritys tiesi muiden samaan päämäärään pyrkivien yritysten suunnittelemasta tai toteuttamasta konkreettisesta käyttäytymisestä tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin (edellä 31 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 87 kohta).

34 Kartellien voidaan katsoa olevan yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailunvastaisen sopimuksen osatekijöitä ainoastaan, jos niiden näytetään olevan osa kokonaissuunnitelmaa, jolla pyritään yhteiseen tavoitteeseen. Ainoastaan silloin, jos yritys näihin kartelleihin osallistuessaan on tiennyt tai sen olisi pitänyt tietää, että näin tehdessään se tulee mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävään sopimukseen, sen osallistuminen kyseisiin kartelleihin voi olla ilmaus liittymisestä tähän sopimukseen (yhdistetyt asiat T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. v. komissio, tuomio 15.3.2000, Kok., s. II-491, 4027 ja 4112 kohta).

35 Tämän oikeuskäytännön mukaan kolmen edellytyksen on täytyttävä, jotta yrityksen voidaan katsoa osallistuneen yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, eli on oltava olemassa kokonaissuunnitelma, jolla pyritään yhteiseen tavoitteeseen, yrityksen on tarkoituksellisesti myötävaikutettava tähän suunnitelmaan ja sen on täytynyt (todistetusti tai oletetusti) tietää muiden osallistujien kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta.

36 Päätöstä on siis tarkasteltava näiden periaatteiden valossa.

Kyseisen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevän toiminnan luokittelu

– Kokonaissuunnitelma, jolla pyritään yhteiseen tavoitteeseen

37 Tarkasteltaessa ensinnäkin kokonaissuunnitelmaa, jolla pyritään yhteiseen tavoitteeseen, komissio väittää kyseessä olevien yritysten taloudellisena päämääränä olleen hintakehityksen vääristäminen.

38 Yhteisen tavoitteen käsitettä ei kuitenkaan voida määrittää yleisellä viittauksella kilpailun vääristymiseen markkinoilla, joita rikkominen koskee, koska vaikutus kilpailuun muodostaa tavoitteena tai vaikutuksena olennaisen tekijän kaikessa käyttäytymisessä, joka kuuluu EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Yhteisen tavoitteen tällainen määritelmä voi viedä yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsitteeltä osan sen merkitystä, koska siitä seuraa se, että useat toiminnat, jotka koskevat talouden alaa ja jotka on kielletty EY 81 artiklan 1 kohdassa, pitäisi systemaattisesti luokitella yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen osatekijöiksi.

39 Esillä olevassa tapauksessa päätöksestä ilmenee, että yhteisenä tavoitteena, johon pyrittiin kokonaissuunnitelman mukaisesti eri tavoin, oli vahvistaa ja pitää voimassa kansainvälisten muuttopalvelujen korkea hintataso Belgiassa ja jakaa nämä markkinat. Tämä yhteinen tavoite on kuvattu yksityiskohtaisesti päätöksen 314 ja 322–344 perustelukappaleessa.

40 Molemmilla menettelytavoilla, joihin kantaja on osallistunut, oli kirjallisen hintasopimuksen tavoin yhteinen tavoite eli kilpailun rajoittaminen kartellin osallistujien välillä vahvistamalla korkeampi hintataso kuin se olisi ollut ilman sopimuksia. Niille kilpailijoille, jotka eivät saaneet sopimusta, maksetut provisiot tekivät kilpailukykyisen hinnan tarjoamisesta niille selvästi vähemmän houkuttelevaa, ja vaihtamalla tarjouksia koskevia tietoja peitetarjousten yhteydessä kartellin osallistujat rajoittivat hintakilpailua. Lisäksi osallistujat saattoivat peitetarjoussopimuksen vuoksi pitää hinnat korkeammalla tasolla kuin ne olisivat olleet ilman tätä sopimusta.

41 Yhtenä kokonaisuutena pidettävällä jatketulla kilpailusääntöjen rikkomisella voi aivan hyvin olla kaksi tavoitetta eli hintoihin vaikuttaminen ja markkinoiden jakaminen. Tällä väitteellä ei siis voida kyseenalaistaa tällaisen kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloa, kuten ei myöskään väitteellä, jonka mukaan kaikki hintasopimuksen osapuolet eivät ole samoja kuin provisio- ja peitetarjoussopimusten osapuolet. Pelkästään se, että kukin yritys osallistuu rikkomiseen itselleen ominaisella tavalla, ei

vaikuta rikkomisen luokitteluun yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi ja jatketuksi (asia T-53/03, BPB v. komissio, tuomio 8.7.2008, Kok., s. II-1333, 260 kohta).

– Kantajan tarkoituksellinen myötävaikutus kokonaissuunnitelmaan

42 Tarkasteltaessa toiseksi kantajan myötävaikutusta kilpailusääntöjen rikkomiseen ei ole kiistetty, että se on osallistunut kahteen päätöksessä kuvatuista kolmesta menettelytavasta eli provisiosopimukseen ja peitetarjoussopimukseen.

43 Kantaja ei sitä vastoin ole koskaan osallistunut kirjalliseen hintasopimukseen. Vaikka yritys, joka on osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen sille ominaisella käyttäytymisellään, voi olla vastuussa myös muiden yritysten käyttäytymisestä saman rikkomisen osalta, tämä koskee vain sitä aikaa, jolloin se osallistui kyseiseen rikkomiseen (edellä 31 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 83 kohta). Näin ollen kantajan ei voida katsoa olevan vastuussa toiminnasta, joka oli lakannut yli viisi vuotta ennen kuin se tuli mukaan kartelliin.

44 Päätöksessä komissio on kuitenkin todennut kantajan rikkoneen EY 81 artiklan 1 kohtaa ainoastaan 14.2.1997–4.8.2003 eli ajanjakson, jonka kuluessa kantaja osallistui kaikkiin kartellin ilmenemismuotoihin. Näin ollen komissio on asianmukaisesti ottanut huomioon, että se on osallistunut kartelliin vasta vuodesta 1997 alkaen.

45 Kantajan väitteet, joiden mukaan provisio- ja peitetarjoussopimuksia ei sovellettu samanaikaisesti ja joiden mukaan provisioita koskevat järjestelyt olivat satunnaisia, ovat merkityksettömiä, koska toisin kuin kantaja väittää, näillä kahdella menettelytavalla oli sama tavoite.

– Kantajalla oleva tieto kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta

46 Arvioitaessa kolmanneksi sitä, onko kantaja tiennyt kartellin muiden osallistujien kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta, on todettava, että kantajan osallistumisaikana ei ollut kilpailunvastaisia kokouksia. Se, että kantaja ei ole koskaan osallistunut tällaiseen kokoukseen, ei kuitenkaan ole ratkaisevaa, sillä kartellin toiminen osoittaa, että sen jäsenten ei tarvinnut osallistua kokouksiin saadakseen tietää provisio- tai peitetarjoussopimuksista tai osallistuakseen niihin. Sopimukset tehtiin yleensä puhelimitse, sähköpostitse ja/tai faksitse.

47 Lisäksi kantajan on välttämättä täytynyt tietää muiden osallistujien kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta, koska provisioita ja peitetarjouksia koskeva menettelytapa perustui molemminpuoliseen yhteistyöhön kussakin tilanteessa vaihtelevien yhteistyökumppanien kesken. Tämä järjestelmä perustui nimittäin vastavuoroisuuden periaatteeseen, koska jokainen provisiota maksava tai peitetarjouksen antava yritys odotti voivansa tulevaisuudessa hyötyä itse tästä järjestelmästä ja saada provisioita tai peitetarjouksia. Toisin kuin kantaja väittää, nämä järjestelyt eivät siten olleet satunnaisia vaan niillä oli täydentävä merkitys.

48 Kantajan väitteellä, jonka mukaan se ei tiennyt kirjallisista sopimuksista eikä provisioita koskevasta menettelytavasta ennen vuotta 1997, ei ole merkitystä, koska

päätöksessä kantajan katsotaan olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta vasta tuosta ajankohdasta lukien. Kantaja on viimeistään vuonna 1997, jolloin se hyväksyi ensimmäisen provisionsa, saanut tietää siitä, että kaikki yritykset eivät toimineet tavanomaisissa kilpailuolosuhteissa. Se siis tiesi kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta sekä muiden yritysten kilpailunvastaisesta tavoitteesta.

49 Näin ollen komissio saattoi perustellusti katsoa, että kantaja tiesi tai että sen olisi pitänyt tietää kartellin muiden osallistujien kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta.

50 Kaiken edellä esitetyn perusteella komissio on aivan oikein todennut, että kantaja oli osallistunut päätöksessä kuvattuun, yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen. Tämän vuoksi ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

2. *Toinen kanneperuste, joka koskee perusmäärän laskemista*

Asianosaisten lausumat

51 Toisella kanneperusteellaan kantaja väittää, että komissio on jättänyt noudattamatta suhteellisuusperiaatetta ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sakon perusmäärää laskiessaan.

52 Kantajan mukaan perusmäärä on laskettu liian laajasti, sillä sen kilpailusääntöjen rikkomiseen suoraan tai välillisesti liittyvä liikevaihto on selvästi alle komission hyväksymän 1 441 149 euron määrän. Kilpailusääntöjen rikkominen on kohdistunut ainoastaan yhteen prosenttiin kantajan vuonna 2002 käsittelemistä kansainvälisiä muuttoja koskevista asioista. Kantajan mukaan huomioon ei ole otettava kansainvälisten muuttopalvelujen kokonaisliikevaihtoa vaan liikevaihto niistä palveluista, jotka voidaan kohtuudella yhdistää suoraan tai välillisesti sen toteuttamiin kilpailusääntöjen rikkomisiin.

53 Kantajan mukaan se, että komission laskentamenetelmä ei ole oikeasuhteinen eikä yhdenvertainen, ilmenee myös huomioon otetun liikevaihdon ja todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten lukumäärän suhteesta (18 476 euroa kantajan osalta ja noin 7 000 euroa Allied Arthur Pierren, Interdeanin ja Zieglerin osalta). Tämä 18 476 euron summa ei sitä paitsi ole missään suhteessa kantajan suorittaman kansainvälisen muuttopalvelun keskimääräiseen arvoon (4 650 euroa).

54 Komission mukaan kantajan väitteet ovat perusteettomia ja jopa tehottomia. Kun komissio on määrittänyt, mitkä tavarat tai palvelut liittyvät suoraan tai välillisesti kilpailusääntöjen rikkomiseen, kaikkien näiden tavaroiden tai palvelujen myynnin arvo voidaan ottaa huomioon sakon perusmäärän määrittämiseksi.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

55 Kantaja riitauttaa liikevaihdon, jonka komissio on katsonut liittyvän suoraan tai välillisesti kilpailusääntöjen rikkomiseen.

56 Toisin kuin komissio väittää, esillä oleva kanneperuste ei ole tehoton. Jos komissio olisi 1 441 149 euron summan sijaan hyväksynyt sakon perusmäärän laskemista varten ainoastaan sen myynnin arvon, johon kilpailusääntöjen rikkomisen väitetään kohdistuvan, toisin sanoen kantajan mukaan yhden prosentin tästä määrästä eli 14 411,49 euroa, perusmäärä olisi 18 374,65 euroa ja jäisi siis selvästi kantajaan tässä tapauksessa sovelletun 10 prosentin enimmäismäärän alle.

57 Väite, jonka mukaan huomioon pitäisi ottaa ainoastaan sen myynnin arvo, johon kilpailusääntöjen rikkominen todellisuudessa kohdistuu, perustuu kuitenkin virheelliseen tulkintaan vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdasta. Tämä kohta kuuluu seuraavasti:

”Määrittääkseen sakon perusmäärän komissio käyttää sellaisten rikkomiseen suoraan tai epäsuorasti liittyvien tavaroiden tai palveluiden myyntiarvoa, jotka yritys on myynyt – –”

58 Toisin kuin kantaja väittää, tästä säännöksestä ei ilmene, että kyseistä myynnin arvoa laskettaessa huomioon voitaisiin ottaa ainoastaan niiden muuttopalvelujen myyntiarvo, joihin kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevät menettelytavat ovat todellisuudessa kohdistuneet.

59 Vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdan sanamuodossa viitataan rikkomiseen suoraan tai epäsuorasti liittyvään myyntiin eikä myyntiin, johon rikkominen on kohdistunut. Kyseisen 13 kohdan sanamuoto koskee siten merkityksellisillä markkinoilla toteutunutta myyntiä. Tämä käy erittäin selvästi ilmi vuoden 2006 suuntaviivojen saksankielisen version 6 kohdasta, jonka mukaan kyseessä on ”Umsatz auf den vom Verstoß betroffenen Märkten” (markkinoilla, joita rikkominen koskee, toteutunut myynti). Vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohta ei sitä suuremmalla syyllä koske pelkästään tapauksia, joissa komissiolla on asiakirjatodisteita kilpailusääntöjen rikkomisesta.

60 Yhteisön kilpailusääntöjen tarkoitus tukee tätä tulkintaa. Kantajan ehdottama tulkinta merkitsisi sitä, että kartelliasioissa määrättävien sakkojen perusmäärän määrittämiseksi komissiolla olisi kussakin tapauksessa velvollisuus vahvistaa, mihin yksittäisiin myyntitapahtumiin kartelli on vaikuttanut. Unionin tuomioistuimet eivät ole koskaan asettaneet tällaista velvollisuutta, eikä mikään viittaa siihen, että komissiolla olisi ollut aikomus asettaa itselleen tällaista velvollisuutta vuoden 2006 suuntaviivoissa.

61 Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se osa liikevaihdosta, joka tulee kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevista tavaroista, on omiaan osoittamaan rikkomisen laajuutta kyseisillä markkinoilla (yhdistetyt asiat 100/80-103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 121 kohta). Kilpailunrajoituksen kohteena olleista tuotteista kertynyt liikevaihto on objektiivinen peruste, jolla tämän menettelyn haitallinen vaikutus tavanomaiseen kilpailuun saadaan täsmällisesti mitatuksi (asia T-151/94, British Steel v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-629, 643 kohta ja asia T-50/03, Saint-Gobain Gyproc Belgium v. komissio, tuomio 8.7.2008, 84 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa). Tämä periaate on toistettu vuoden 2006 suuntaviivoissa.

62 Tästä seuraa, että kantajan esittämillä luvuilla, jotka koskevat huomioon otetun liikevaihdon ja todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten lukumäärän suhdetta, ei ole merkitystä. Näin on erityisesti sen vuoksi, että kartelleja, jotka ovat luonteeltaan salaisia, koskevissa asioissa jää väistämättä paljastumatta joitakin kilpailuvastaisia menettelytapoja osoittavia asiakirjoja. Esillä olevassa asiassa olisi ollut käytännössä mahdotonta löytää todisteita kustakin menettelytavan kohteena olleesta muutosta.

63 Toinen kanneperuste on näin ollen hylättävä.

3. *Kolmas kanneperuste, joka koskee sitä, ettei sakkojen määräämisessä ole tehty eroa*

Asianosaisten lausumat

64 Kolmannella kanneperusteellaan kantaja vetoaa suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen sikäli kuin asiassa on sovellettu yhdenmukaisesti 17 prosentin osuutta, joka kuvastaa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta vuoden 2006 suuntaviivojen 19 kohdan nojalla.

65 Kantaja arvostelee komissiota siitä, että se laskenut sakon määrän soveltamalla kaikkiin kyseessä oleviin yrityksiin samaa 17 prosentin osuutta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja ehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi lisätyn lisäsumman osalta ottamatta huomioon sitä, mikä asema niillä on ollut kartellissa ja minkä luonteisiin menettelytapoihin ne ovat osallistuneet. Se, että kaikkia yrityksiä on kohdeltu samalla tavoin, vaikka ne ovat selvästi eri tilanteissa, on johtanut siihen, että kantajalle on määrätty paljon ankarampi seuraamus kuin yritykselle, jolla on näytetty olleen merkittävä asema kartellissa. Siten sakon perusmäärän ja todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten lukumäärän välinen suhdeluku on 23 462 euroa kantajan osalta ja ainoastaan 6 736 euroa Allied Arthur Pierren osalta. Kun useat osapuolet ovat rikkoneet kilpailusääntöjä, komission on kuitenkin otettava huomioon kunkin osallistumisen suhteellinen vakavuus. Kantajan mukaan ero siinä, mikä asema osallistujilla on ollut kartellissa, edellyttää komission tekevän eron sakkojen määräämisessä.

66 Komissio väittää, että kantajalle lopulta määrätty sakko on jo ”erittäin alhainen” sakon enimmäismäärän soveltamisen vuoksi. Vaikka sakon laskentaa olisi mukautettu kantajan esille tuomista syistä, sakon määrä ei kuitenkaan olisi alentunut. Komissio kiistää lisäksi kantajan väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

67 Heti alkuun on todettava virheelliseksi ajatus, jonka mukaan kantajan toteuttamaa kilpailusääntöjen rikkomista koskevien kirjallisten todisteiden lukumäärän ja tämän kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta kuvaavan prosenttiosuuden välillä pitäisi olla lineaarinen yhteys. Kartelliasioissa, jotka ovat luonteeltaan salaisia, jää väistämättä paljastumatta joitakin kilpailuvastaisia menettelytapoja osoittavia asiakirjoja, erityisesti jos komissio ei ole suorittanut tarkastuksia kantajan tiloissa.

68 Tarkasteltaessa sitä, ettei sakkojen määräämisessä ole tehty eroa, on viitattava unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksiin asiassa T-204/08, Team Relocations vastaan komissio, esitetyn kolmannen kanneperusteen yhteydessä (tuomion 80 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja asiassa T-208/08, Gosselin vastaan komissio, esitetyn toisen kanneperusteen yhteydessä (tuomion 124 kohta ja sitä seuraavat kohdat). On kuitenkin todettava, että esillä olevassa asiassa 10 prosentin enimmäismäärän soveltaminen on jo johtanut sakon määrän huomattavaan alentamiseen. Sakon perusmääräksi on vahvistettu 1,83 miljoonaa euroa, mutta määrätty sakko on 395 000 euroa. Näissä olosuhteissa ei ole ajateltavissa, että vakavuuden muunlainen arviointi, joka pitäisi tehdä ennen enimmäismäärän soveltamista, voisi johtaa lopullisen sakon alenemiseen. Kun otetaan huomioon kantajan toteuttaman kilpailusääntöjen rikkomisen luonne, kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden asteen perusteella määritetyn myynnin arvon osuuden pitäisi vuoden 2006 suuntaviivojen 23 kohdan mukaisesti sijoittua ”asteikon yläpäähän”. Vaikka unionin yleisen tuomioistuimen oletettaisiin täyden harkintavaltansa nojalla katsovan, että vakavuuden määrittämisen ja lisäsumman lisäämisen osalta on sovellettava 15,1 prosentin tasoa, sakon perusmäärä olisi 1,63 miljoonaa euroa ja siten edelleen selvästi yli enimmäismäärän.

69 Siltä osin kuin kantaja väittää, että sen osallistuminen ei ole yhtä vakavaa kuin muiden mukana olleiden yritysten, tämän väitteen tueksi esitetyt perustelut eivät näin ollen voi tässä tapauksessa vaikuttaa määrätyn sakon lopulliseen määrään.

70 Näin ollen kolmas kanneperuste on hylättävä.

4. *Neljäs kanneperuste, joka koskee sakon enimmäismäärän määräämistä*

Asianosaisten lausumat

71 Tällä kanneperusteellaan kantaja vetoaa suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen sikäli kuin komissio on määrännyt asetuksessa N:o 1/2003 säädetyn enimmäissakon eli 10 prosenttia edellisen tilikauden liikevaihdosta.

72 Kantajan mukaan se, että enimmäismäärän soveltaminen on johtanut niin huomattavaan alennukseen eli 1 830 000 eurosta 395 000 euroon on jo itsessään osoitus sakon ja komission laskentatavan kohtuuttomuudesta ja suhteettomuudesta. Komissio on lisäksi loukannut suhteellisuusperiaatetta ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta määrätessään sallitun enimmäissakon toimijalle, jonka asema kartellissa oli vähäinen ja joka vaikutti vain vähän markkinoihin.

73 Komissio katsoo, että tällä kanneperusteella ei ole itsenäistä merkitystä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

74 Esillä olevalla kanneperusteella, joka koskee enimmäissakon määräämistä, ei ole itsenäistä merkitystä suhteessa muihin sakon määrästä esitettyihin kanneperusteisiin. Pelkästään se, että lopulta määrätty sakko on 10 prosenttia kantajan liikevaihdosta, vaikka tämä prosenttiosuus on pienempi kartellin muiden osallistujien osalta, ei voi merkitä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tai suhteellisuusperiaatteen loukkaamista. Tämä seuraus liittyy erottamattomasti 10 prosentin enimmäismäärän tulkintaan pelkkänä tasoitusrajana, jota sovelletaan sen jälkeen, kun sakkoa on mahdollisesti alennettu lieventävien seikkojen perusteella tai suhteellisuusperiaatteen vuoksi.

75 Myynnin arvon perusteella määritetyn summan kertominen niiden vuosien lukumäärällä, joina kilpailusääntöjen rikkomiseen on osallistuttu, voi kuitenkin merkitä sitä, että vuoden 2006 suuntaviivojen yhteydessä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdassa säädetyn 10 prosentin enimmäismäärän soveltamisesta tulee pikemminkin sääntö kuin poikkeus kaikille yrityksille, jotka toimivat pääasiallisesti vain yksillä markkinoilla ja jotka ovat osallistuneet kartelliin yli vuoden ajan. Tässä tapauksessa eron tekeminen sakkojen määräämisessä vakavuuden tai lieventävien seikkojen perusteella ei voi yleensä enää kohdistua sakkoon, jonka määrää on tasoitettu, jotta se ei ylittäisi 10:tä prosenttia. Se, että tästä seuraavan lopullisen sakon määräämisessä ei tehdä eroa, on tyypillinen ongelma uudessa laskentamenetelmässä sen periaatteen kannalta, jonka mukaan rangaistukset ja seuraamukset on määrättävä yksilökohtaisesti. Se voi edellyttää, että unionin yleinen tuomioistuin käyttää täyttä harkintavaltaansa niissä konkreettisissa tapauksissa, joissa sakkojen määräämisessä ei voida tehdä asianmukaista eroa pelkästään soveltamalla vuoden 2006 suuntaviivoja. Esillä olevassa asiassa unionin yleinen tuomioistuin katsoo kuitenkin, ettei tästä ole kysymys (ks. tästä myös jäljempänä 81 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

76 Neljäs kanneperuste on näin ollen hylättävä.

5. *Viides kanneperuste, joka koskee lieventäviä seikkoja*

Asianosaisten lausumat

77 Viimeisellä kanneperusteellaan kantaja vetoaa luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden sivuuttamiseen sekä komission arviointivirheeseen, kun se ei ole hyväksynyt yhtään lieventävää seikkaa.

78 Kantaja katsoo täyttävänsä edellytykset vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohdassa määritettyjen tiettyjen lieventävien seikkojen soveltamiseksi. Sen mukanaolo kilpailusääntöjen rikkomisessa on päättynyt välittömästi sen jälkeen, kun komissio puuttui rikkomiseen; sen osuus kilpailusääntöjen rikkomisessa on ollut hyvin vähäinen; se on tehnyt komission kanssa tosiasiallista yhteistyötä ja toimittanut aina kaikki sen tarvitsemat hyödylliset tiedot. Se ei ole myöskään kiistänyt tosiseikkoja ja on noudattanut suurta pidättyvyyttä menettelyn kuluessa, kun se on reagoinut vain rajoitetusti väitetiedoksiantoon eikä ole osallistunut kuulemistilaisuuteen. Sen suhtautumistapa vastaa siis sitä, mitä odotetaan yrityksiltä, jotka haluavat päästä sovintoon sovintomenettelyn toteuttamisesta asetuksen N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan mukaisten päätösten tekemiseksi kartelliasioissa annetun komission tiedonannon (EUVL 2008, C 167, s. 1) ja asetuksen (EY) N:o 773/2004 muuttamisesta kartelliasioissa toteutettavien sovintomenettelyjen osalta 30.6.2008 annetun komission asetuksen (EY) N:o 622/2008 (EUVL L 171, s. 3) nojalla.

79 Komissio kiistää kantajan väitteet. Se katsoo lisäksi, että tästä kanneperusteesta ei voi missään tapauksessa olla hyötyä kantajalle, sillä enimmäismäärän soveltamisen vuoksi Puttersille määrätty sakko on jo ”erittäin alhainen”.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

80 Samoin kuin kolmannen kanneperusteen yhteydessä komissio kyseenalaistaa kantajan esittämän kanneperusteen hyödyllisyyden. Esillä olevassa asiassa sakon määrän alentaminen lieventävien seikkojen perusteella ei voi tosiasiallisesti johtaa lopullisen sakon alentamiseen. Kun otetaan huomioon se, että 10 prosentin enimmäismäärän soveltaminen on jo johtanut sakon hyvin merkittävään alenemiseen, ja kantajan esille tuomat lieventävät seikat, unionin yleinen tuomioistuin katsoo täyttä harkintavaltaansa käyttäen, että näiden seikkojen huomioon ottaminen, jonka pitäisi tapahtua ennen enimmäismäärän soveltamista, ei voi johtaa lopullisen sakon alentamiseen. Kuten komissio on perustellusti huomauttanut, vaikka sakon laskentaa mukautettaisiin kantajan esille tuomista syistä, sakko ei kuitenkaan alenisi. Tämä seuraus liittyy jälleen kerran erottamattomasti 10 prosentin enimmäismäärän tulkintaan pelkkänä tasoitusrajana, jota sovelletaan sen jälkeen, kun sakkoa on mahdollisesti alennettu lieventävien seikkojen perusteella.

81 Unionin yleinen tuomioistuin tutkii kuitenkin myös kantajan esittämät väitteet.

82 Kantaja toteaa ensinnäkin, että sen mukanaolo kilpailusääntöjen rikkomisessa on päättynyt välittömästi sen jälkeen, kun komissio puuttui rikkomiseen. On totta, että vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaan sakon perusmäärää voidaan alentaa, kun kyseinen yritys esittää todisteet siitä, että se on lopettanut rikkomisen välittömästi sen jälkeen, kun komissio puuttui rikkomiseen. Seuraavassa virkkeessä kuitenkin täsmennetään, että tätä lieventävää seikkaa ”ei sovelleta salaisten sopimusten tai menettelytapojen (varsinkaan kartellien) tapauksessa”. Näin ollen komissio on perustellusti päätellyt, ettei kyse ollut perusteesta, joka oikeuttaisi sakon alentamisen.

83 Tarkasteltaessa toiseksi kantajan väitettä, jonka mukaan sen osuus kilpailusääntöjen rikkomisessa on ollut hyvin vähäinen, on huomattava, että komissiolla on tämän yrityksen osalta kirjallisia todisteita 78 konkreettisesta provisiota ja peitetarjouksia koskevasta tapauksesta. Pitää paikkansa, että kyseinen kilpailusääntöjen rikkominen on kehittynyt ajan mittaan ja että kirjallisista sopimuksista, joita sovellettiin kilpailusääntöjen rikkomisen ensimmäisessä vaiheessa, on sittemmin luovuttu. Näin ollen vuoden 2006 suuntaviivojen 19 kohdan nojalla huomioon otettava osuus myynnin arvosta voisi lähtökohtaisesti vaihdella eri ajanjaksoina. Tämä voisi myös oikeuttaa sakon alentamisen lieventävien seikkojen perusteella.

84 On kuitenkin katsottava, että menettelytavat, joihin kantaja osallistui, eivät ole lievempiä kilpailusääntöjen rikkomisia kuin kirjalliset sopimukset hintojen vahvistamisesta tai hintojen vahvistaminen tapauskohtaisesti tietyille muutoille. Toisin kuin kantaja väittää, myös peitetarjoukset ja provisiot ovat vaikuttaneet hintoihin (ks. edellä 28 kohta). Esillä olevan olosuhteissa sillä, ettei kantaja ole osallistunut kokouksiin, joilla on kilpailunvastainen tarkoitus, ei ole merkitystä arvioitaessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta, sillä kartelli on toiminut sellaisten mekanismien avulla, jotka ovat tehneet tällaisista kokouksista tarpeettomia.

85 Tarkasteltaessa kolmanneksi kantajan väitettä, jonka mukaan se on tehnyt yhteistyötä komission kanssa eikä ole kiistänyt tosiseikkoja, on huomattava, että päätöksen 592 ja 594 perustelukappaleessa esitettyjen toteamusten mukaan kantajan yhteistyö on rajoittunut yrityksen rakennetta ja taloudellisia tietoja koskeviin tietojensaantipyyntöihin vastaamiseen. Kantaja ei ole vapaaehtoisesti toimittanut todisteita kilpailusääntöjen rikkomisesta. Toisin kuin sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa 18.7.1996 annetussa komission tiedonannossa (EYVL C 207, s. 4) vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa ei määrätä sakon alentamisesta tosiseikkojen kiistämättä jättämisen perusteella. Komissio saattoi näin ollen perustellusti katsoa, ettei yksikään näistä seikoista oikeuttanut sakon määrän alentamista.

86 Kantaja väittää neljänneksi, että sen suhtautumistapa vastasi sitä, mitä odotetaan yrityksiltä, jotka haluavat päästä sovintoon. On kuitenkin todettava, että kartelliasioissa toteutettavia sovintomenettelyjä koskeva asetus N:o 622/2008 tuli voimaan vasta heinäkuussa 2008, kun taas päätös tehtiin maaliskuussa 2008 ja väitetiedoksianto annettiin kantajalle tiedoksi lokakuussa 2006. Näin ollen tätä asetusta ei voitu soveltaa tässä tapauksessa. Joka tapauksessa on todettava, että tässä asetuksessa säädettyä menettelyä ei ole noudatettu.

87 Tästä seuraa, että kantajan viimeinen kanneperuste on hylättävä.

88 Koska kaikki kantajan esittämät kanneperusteet on hylätty, kanne on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

89 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on komission vaatimusten mukaisesti velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Putters International NV velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Papasavvas Wahl Dittrich

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä kesäkuuta 2011.

Allekirjoitukset

Sisällys

Tosiseikat ..... II - 3734

1. Riidan kohde ..... II - 3734

2. Kantaja ..... II - 3735

3. Hallinnollinen menettely ..... II - 3735

4. Riidanalainen päätös ..... II - 3736

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 3740

Oikeudellinen arviointi ..... II - 3741

1. Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee kantajan osallistumista monimutkaiseen ja vakiintuneeseen kartelliin ..... II - 3741

Asianosaisten lausumat ..... II - 3741

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3742

Provisioiden ja peitetarjousten kilpailunvastaisuus ..... II - 3743

Yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite ..... II - 3744

Kyseisen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevän toiminnan luokittelu ..... II - 3745

– Kokonaissuunnitelma, jolla pyritään yhteiseen tavoitteeseen ..... II - 3745

– Kantajan tarkoituksellinen myötävaikutus kokonaissuunnitelmaan .. II - 3747

– Kantajalla oleva tieto kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta ..... II - 3748

2. Toinen kanneperuste, joka koskee perusmäärän laskemista ..... II - 3749

Asianosaisten lausumat ..... II - 3749

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3750

3. Kolmas kanneperuste, joka koskee sitä, ettei sakkojen määräämisessä ole tehty eroa ..... II - 3753

Asianosaisten lausumat ..... II - 3753

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3754

4. Neljäs kanneperuste, joka koskee sakon enimmäismäärän määräämistä ..... II - 3755

Asianosaisten lausumat ..... II - 3755

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3756

5. Viides kanneperuste, joka koskee lieventäviä seikkoja ..... II - 3757

Asianosaisten lausumat ..... II - 3757

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3758

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 3760